

Oponentský posudek
na soubor publikací doc. PaedDr. Adriany Wiegerové, PhD.
předložených k profesorskému řízení

Doc. A. Wiegerová má vsutku mimořádné postavení v české a slovenské pedagogické vědě. Jako Slovenka se zasloužila o vybudování významného pracoviště na české univerzitě, ale zároveň je jednou z respektovaných vědeckých pracovníků na Slovensku i v Česku v oblasti teorie předškolního vzdělávání. Když jsem prohlížel neobyčejně rozsáhlý seznam publikací doc. Wiegerové, přehled její výukové činnosti, členství v různých akademických komisích, v mezinárodních vědeckých asociacích atd., kladl jsem si otázku, jak to všechno mohla stačit a ještě kolem sebe šířit přívětivou interpersonální atmosféru.

Protože je však mým úkolem soustředit se na posouzení pěti předložených publikací, budu se jimi nyní zabývat:

Pozitiva předložených prací

- Předložené publikace demonstrují, jak široký je záběr témat, jimiž se doc. Wiegerová zabývá. Je to především výzkum studentů učitelství pro předškolní vzdělávání, dále výzkum profesní kariéry mladých univerzitních učitelů a výzkum self-efficacy, tj. subjektivního vnímání profesní zdatnosti začínajících učitelů a uvádějících učitelů. Uvedu, v čem vidím hlavní přínos těchto publikací.
- Za nejvýznamnější práci považuji monografii A. Wiegerové *The Careers of Young Czech University Teachers in the Field of Pedagogy* (2016). Je to originální výzkum vývoje profesní dráhy mladých univerzitních učitelů, který dosud nebyl proveden na populaci těchto odborníků ani v Česku, ani na Slovensku. Autorka aplikovala metodu rozhovorů, které zaznamenávala jednotlivě s deseti vysokoškolskými učiteli v oboru pedagogiky. Přínos práce spočívá v tom, že se autorce podařilo objasnit proces, v jehož průběhu se z absolventů univerzit stávají vysokoškolští učitelé. Takto se jí podařilo zmapovat dráhu těchto profesionálů od etapy doktorandů až po zahájení dráhy odborných asistentů. Autorka ukazuje na problémy, s nimiž se vytváření kariéry vysokoškolských učitelů setkává, kromě jiných také to, že tyto

pracovníci nejsou připravováni na to, že mají být ve své roli nejen učiteli, ale také výzkumníky, jako je tomu většinou na západoevropských vysokých školách a v USA. Také je třeba ocenit, že kniha je publikována v angličtině, což má za účel zpřístupnit práci také zahraničním odborníkům (Preface, s. 11).

- Jako významné z předložených publikací hodnotím také dvě práce zaměřené na problematiku self-efficacy. Jednak je to originální výzkum vnímané profesní zdatnosti u začínajících učitelů a u uvádějících učitelů. Výzkum byl proveden na vzorku 187 slovenských učitelů prvního a druhého stupně základních škol, mezi nimiž byli zastoupeni učitelé začínající, učitelé s praxí a učitelé uvádějící. Výzkumným nástrojem byl speciální zahraniční dotazník adaptovaný na slovenské edukační prostředí. Zjistilo se, že ve většině dimenzí je subjektivní přesvědčení o vlastní profesní zdatnosti u začínajících i uvádějících učitelů poměrně vysoké, což je jistě pozitivní jev. – K tomu bych do diskuse vnesl na autorku jeden dotaz týkající se začínajících učitelů: V závěru této práce (s. 66) vyjadřuje pochybnost o tom, zda v současné době začínající učitelé při nástupu do praxe ve škole zažívají to, co jsem ve svých publikacích nazval „šok z reality“. Já se domnívám, že tento jev stále existuje, i když ne u všech učitelů a ne ve všech školách. Ale zajímalo by mě, co o tom soudí autorka.
- K tomu se řadí ještě druhá práce k problematice self-efficacy, která byla publikována v mezinárodním časopise *The New Educational Review* (2017, spoluautor P. Gavora). Je to práce metodologického charakteru, která měří vnímanou zdatnost u 154 studentek předškolní pedagogiky v bakalářských programech na univerzitách v Brně a ve Zlíně. Užitečné na této práci je to, že ověřuje originální dotazník SEPRES zkonstruovaný autory a dokládá jeho validitu a reliabilitu. Autoři nabízejí dotazník k využití jiným výzkumníkům.
- Také další z předložených prací je zaměřena na studentky předškolní pedagogiky, je otištěna anglicky ve speciální čídlce časopisu *Pedagogika Child and Education* (2015, opět spoluautor P. Gavora). Účelem práce bylo objasnit, jak budoucí učitelky v předškolních zařízeních chápou fenomény „dítě a dětství“. Objasnění je založeno na analýze písemných vyjádření

studentek a umožňuje poznat, jak tyto studentky konceptualizují (chápu), co je podstatou dětství a jak nutno přistupovat k vzdělávání předškolních dětí.

- Poslední práce je také metodologického zaměření, týká se možnosti diagnostikování žáků v přírodovědném vzdělávání v primárních školách. Je to ale práce spíše přehledová o metodách a problémech pedagogické diagnostiky v této oblasti.

Celkové hodnocení prací

Mohu konstatovat, že všechny předložené práce doc. A. Wiegerové se vyznačují vysokou odbornou kvalitou, jak po stránce poznatkové, tak po stránce metodologické. Práce mají značný přesah do oblasti praxe a přinášejí nové poznatky o učitelích, slovenských nebo českých, a studentech učitelství. Práce mají solidní teoretický základ opírající se nejen o domácí zdroje, ale také o rozsáhlou zahraniční literaturu.

Závěr

Jak na základě předložených prací, tak i vzhledem k rozsáhlé publikační produkci a mnohostranné vědecko-organizační činnosti bez výhrad doporučuji, aby doc. A. Wiegerové byl udělen vědecko-pedagogický titul profesora v oboru 1.1.5. Předškolná a elementárna pedagogika.

Praha, 2.3.2020

Prof. PhDr. Jan Průcha, DrSc.